

**PSIHOLOGIA CUANTIC –
O PSIHOLOGIE A TENSIUNILOR ÎNALTE
Gânduri dinspre tiin ele exacte**

Academician Gleb Dr gan

Fiecare dintre noi simte nevoia, din când în când, să abordeze un domeniu diferit de cel al preocupărilor sale. Este imboldul dorinței cunoașterii care ne stă până la urmă permanent. Motiv pentru care am analizat întâi lucrarea *Psihologia ordinii. Măsură pentru Diavol și Bunul Dumnezeu* deja editată, și apoi, în manuscris, cartea *Psihologia ordinii. Psihologia cuantic*, elaborate de către domnul **Corneliu Sofronie** și doamna **Roxana Zubcov**, atras, la început, în ambele cazuri, de titlurile mai puțin obișnuite.

Specialitatea mea este în domeniul energetic. Pasiunea pentru filozofie și, în mod deosebit, pentru gândirea de logician a lui **K.R. Popper**, mi-a cultivat un interes real și pentru cunoașterea omului. Iar în alegerea omului ca un sistem deschis și departe de echilibru mi-a fost facilitat de șansa pe care am avut-o, în calitate de membru al Academiei Române, de a-l auzi pe **Ilya Prigogine**, Laureat al Premiului Nobel pentru chimie și fizică.

Abordarea acestor lucrări mi-a produs o reală satisfacție științifică. Sunt lucrări care reflectă preocuparea autorilor de a prezenta, în lumina științelor moderne, problema complexă a minții și a sufletului uman. Lucrările amintite m-au impresionat și prin faptul că, pentru a exprima problematica abordată cât mai obiectiv și, totodată, în concordanță cu nivelul atins de cunoașterea contemporană, autorii s-au documentat în profunzime în domeniul naturii și obiectului teoriei științifice, a metodologiei științifice în general și, în special, a metodelor generate de teoria catastrofelor, teoria fractalilor, atractorul Lorenz etc.

M-a surprins plăcut, în discuțiile purtate cu autorii, faptul că, având preocupări în domeniul științelor exacte, am folosit împreună un limbaj formal comun, cu atât mai mult cu cât eu am considerat până acum, că psihologia este, indiscutabil, în primul rând metafizică, desprinderea ei de filozofie fiind una relativ și nu întotdeauna benefic pentru cunoașterea umană. Apoi, problematica psihologiei, ca și modelele sale explicative, îmi păreau, comparativ cu domeniul științelor tehnice care-mi este atât de familiar, a se situa la polul opus. Limbajul formal utilizat de cei doi autori este, astfel, o dovadă numeroasă a lucrărilor din domeniul științelor exacte consultate și analizate temeinic.

Referindu-mă la psihologie, cred, iar lectura celor două lucrări mi-a întărit această convingere, că în cazul comportamentului uman, exprimarea individului în viața de zi cu zi este supusă unei dinamici de multe ori imprevizibilă, depinzând de evoluția formei și a funcției societății în care trăim; *schimbare care, din punct de vedere matematic, este neliniară*.

Totodată, cercetarea științifică, gândită prin prisma științelor pozitivistice, este posibilă numai în situația măsurimilor sau proceselor care se repetă. Fenomenele singulare nu sunt relevante. În psihologie, în științele socio-umane în general, însă, chiar și în situația în care cazurile se repetă, fiecare repetiție are autonomie ca și specificitate, iar, uneori, unicitate; după cum există și evenimente singulare care pot avea o relevanță de multe ori mai semnificativă decât un eveniment care a beneficiat de o repetabilitate mare. De unde, și dificultatea determinării unor criterii de cercetare pe baze științifice de tip pozitivist pentru acest domeniu. A fost motivul pentru care abordarea mai clară a unei cercetări relevante științifice a psihicului uman și a acțiunii

umane în societate a intervenit târziu, abia odată cu apariția, în domeniul științelor exacte, a matematicii formelor, a matematicii calitativului, a științelor morfogenetice în general. Sunt cunoscute, în acest sens, rezultatele obținute în prognoza unor evenimente sociale sau individuale de către **Thom, Mandelbrot, Lorenz sau Zeeman**.

Apariția științelor morfogenetice, a teoriilor catastrofelor, fractalilor, atractorilor străinii etc., a adus clarificări de natură paradigmatică asupra obiectului în sine al științei. Astfel, din acel moment, pozitivismul a pierdut monopolul absolut asupra adevărului științific, asupra etichetei de știință exactă. Însă sintagma de știință exactă s-a relativizat și s-a nuanțat, funcție de realitatea concretă aflată, uneori, în dezacord cu lumea abstractă a formulelor. De fapt, verificarea exactitudinii presupune o confruntare a formalului cu informalul.

Psihologia cuantică, pentru a mă referi strict la cartea de față, este, din cunoștințele mele, prima carte care abordează atât de complex – teorie, metodologie, metode – fenomenul cunoașterii omului, din perspectiva științelor haosului. Felul în care autorii descriu universul psihic al individului, felul în care explică, pe baza legilor cuanticii, **tensiunea universului interior**, îmi sugerează, prin comparație cu domeniul care constituie specialitatea mea, **o stare a tensiunilor înalte** care ascunde, în spatele certitudinii, incertitudinea, imprevizibilul, bineînțeles, într-un mod specific pentru fiecare din cele două domenii în parte. Interesant este că **tehnica** propusă de autori pentru a determina această stare, vine dinspre științele de vârf și ne referim, îndeosebi, la propunerea de măsurare a sistemului psihic și a fenomenelor sociale, cu ajutorul formelor și al modelului cibernetic care definește rețelele (rețelele hub), autorii plecând de la premisa că omul este, într-adevăr, o astfel de rețea. **Dumnezeu este asemenea curentului electric**, obișnuia să spun **Einstein, există, însă nu îl vezi**. Același sentiment l-am avut, citind cartea domnului Cornel Sofronie și a doamnei Roxana Zubcov, despre universul interior al omului: inconștientul și preconștientul. Iată cum cunoașterea se naște din mister și creează mister, indiferent dacă vorbim despre un domeniu tehnic sau despre cel uman. Acesta este liantul care a unit priceperea mea științifică din sfera energeticii cu pasiunea pentru înțelegerea, de asemenea științifică, a Omului.

Consider că deosebirea dintre științele morfogenetice, sprijinite de legile cuanticii, aplicate la realitatea socio-umană și științele socio-umane care evaluează cu ajutorul matematicii cantitativului, constă în faptul că primele fac o apreciere mai profundă și mai apropiată de adevărul imperfect al lucrurilor și al biciunilor umane, tocmai pentru că pornesc în evaluare de la conceptul de incertitudine. Interesant este observația autorilor care situează cauza acestor diferențe în realitatea lui **UNU**. Există un **UNU egal cu UNU**, un unu inert și static. El constituie obiectul matematicii cantitativului și al statisticii clasice. Și există un **UNU egal cu DOI**, un unu viu, cu emoții și sentimente care face obiectul probabilității cuantice și al matematicii calitativului. De fapt, al unei matematici a calitativ-cantitativului, pentru că autorii gândesc cele două categorii în unitate.

Înțelegerea noastră despre Univers în lumina ultimelor descoperiri științifice, ca și înțelegerea individului ca o parte a Universului, duce la o apropiere, din ce în ce mai compatibilă, a științelor morfogenetice și a teoriei cuantice de știință a psihologiei. Un argument îl reprezintă faptul că, în știința cuantică, particulele, prin momentul luat în considerare și poziția lor – nu sunt independente, cum apar în fizica clasică. Ambele mrimi, momentul și poziția lor, pot fi determinate printr-o realitate arbitrară. Aici trebuie luat în considerare și **teoria despre plenitudinea lumii și ordinea ei** a lui **David Bohm**, care a evidențiat că factor de ordine între spațiu și timp. De altfel,

și în analiza comportamentului unui individ, a psihologiei lui interioare, probabilitatea nu poate fi eludată.

Pentru mine este evident că liniaritatea și certitudinea de care suntem obsedați în domeniul tehnic nu se potrivesc în domeniului socio-uman. În acest sens, ideea autorilor privind necesitatea de a regândi și a reformula teoria probabilității pentru domeniul realității sociale și al individului, mi se pare și interesant și corect.

Thomas Kuhn, prin rîntele conceptului de paradigmă, s-a preocupat, în paralel, de istoria științei și de procesele sociale.

În consecință, în baza definiției paradigmei date de cunoscutul filozof, este inevitabil și totodată posibil ca, pornind de la criteriile caracteristice în analiza proceselor haotice, să se aplice gândirea logică și limbajul formal în prezentarea și descrierea comportamentului uman. Dar, gândind logica nu doar în spiritul lui Aristotel, ci, sau mai ales, în sensul logicilor moderne, al logicii matematice (**Boole**), al logicii n-valente (**Gr. C. Moisil**) ori al logicii dinamice a contradictoriului, la care fac adesea apel autorii, creat de românul, stabilit la Paris, **Iefan Lupa cu**.

De fapt, aceasta este modalitatea de abordare a psihologiei în lucrarea elaborată de domnul Corneliu Sofronie și doamna Roxana Zubcov. O lucrare de înalt nivel științific care recurge la un limbaj formal corespunzător și în acord cu științele din care se inspiră, dovadă a unor preocupări atente și serios documentate. De menționat că, în demersul de construire a **Psihologiei cuantice**, autorii au elaborat și au definit concepte noi, fapt ce conferă limbajului utilizat claritate și corectitudine, dar și gradul de originalitate necesar unei creații. Se știe că un limbaj formal îi conferă unui cercetător modalitatea de exprimare a rezultatelor cercetării sale cu o anumită coerență, cu condiția ca formularea termenilor utilizați să exprime esența și, totodată, generalul obiectului sau fenomenului respectiv. Ceea ce autorii, Corneliu Sofronie și Roxana Zubcov, au reușit. Consider că autorii merit să fie felicitați pentru încercarea și curajul de a prezenta psihologia pe baza unor criterii și a unui sistem conceptual deduse din legile celor mai moderne dintre științele contemporane.

Prin comparație cu alte cărți de psihologie pe care le-am citit, **Psihologia cuantică**, deși o carte despre nedeterminare și haos, mi-a oferit, prin modul în care explic și demonstrează, sentimentul de certitudine asupra afirmațiilor pe care le face. De aceea, pot să spun că această carte mi-a schimbat părerea despre psihologie.

Sper ca lucrarea **Psihologia cuantică** să se bucure de aprecierea pe care o merită.